

TRYGGHET FOR FOLK

i alle livssituasjoner og livsfaser

Program for Marker Senterparti 2023-2027

Innhold

.....	4
OPPVEKST	4
Bakgrunn.....	4
Kommunale tjenester basert på tillit	5
En barnehage bygget på lek og gode relasjoner	5
En skole bygget på trygghet, tillit og kunnskap.....	5
ANSVARLIG STYRING.....	7
Økonomistyring.....	7
«Nye» Marker skole	7
Aktiv eiendomsforvaltning av kommunale bygg	8
Selvstendig kommune.....	8
BO I MARKER.....	10
Fra ungdom til voksen.....	10
Bedre kollektivtilbudet.....	10
Attraktive boligtomter.....	11
Tilrettelegging for barnefamilier	11
Fiber og mobildekning.....	11
Trygghet, beredskap og forebygging.....	12
KULTUR.....	13
Frivillighet og idrett.....	13
Bruk av kommunale bygg for lag og foreninger.....	13
Åpen og inkluderende kirke.....	13
Biblioteket	14
MED OMSORG FOR ALLE	14
Skape helsefremmende samfunn.....	15
En trygg og verdig eldreomsorg.....	15
Hverdagsrehabilitering.....	16
Demens.....	16

Kreftkoordinator.....	16
Velferdsteknologi.....	16
Pårørende må verdsettes og inkluderes.....	17
Utenforskap.....	17
Hjelpetilbud i kommunen.....	18
Rus.....	18
Psykisk helse.....	18
NÆRINGSLIV.....	19
Utbyggingsklare næringsstomter.....	20
Stimulere til bruk av lokal handelsstand og næring.....	20
Bruk av lokale entreprenører i kommunale prosjekter.....	20
Videreutvikle Ørje sentrum.....	21
Sikre god dialog mellom næringslivet og kommunen.....	21
Landbruk.....	21
Vannmiljø.....	22
Opprettholde et godt landbrukskontor (LMN).....	22
GRØNN VEKST.....	23
Smartere utvikling av utmarksressurser.....	23
Nulltoleranse mot nedbygging av matjord.....	23
Bærekraftige Marker.....	24
Opprettholde kulturlandskapet.....	24
Aktiv og lokal viltforvaltning.....	24
MARKER KOMMUNE SOM ARBEIDSGIVER.....	25
Kartlegging og utvikling.....	25
Heltidskultur.....	26
Tillitsløft - mer tillit og mindre byråkrati.....	26
SAMSPILL.....	27
Trepertssamarbeidet.....	27
Medvirkningsråd.....	27
Etske retningslinjer.....	27
Ledelse.....	28
Opplæring av folkevalgte og rolleforståelse.....	28
PRESENTASJON AV KANDIDATENE.....	30

OPPVEKST

Barn og unges oppvekstvilkår kan være avgjørende for hvilket liv det enkelte menneske får. Dette tar Marker Senterparti på største alvor, og det skal synes i vår utøvende politikk. Våre tjenester må være et sikkerhetsnett for mennesker i sårbare situasjoner, og med høyt fokus på forebygging.

Det skal føles trygt og godt å vokse opp i Marker!

Bakgrunn

Det er altfor mange barn og unge som vokser opp med traumer og dårlige opplevelser som berører dem hele livet, og som gjør at man som voksen ikke kan utnytte hele potensialet sitt, og leve et godt liv. Ifølge Folkehelseinstituttet opplever 1 av 20 barn og unge vold (barnemishandling), 1 av 5 opplever mindre alvorlig vold (lugging, klyping, slått med flat hånd). Når det gjelder seksuelle overgrep, oppgir 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter at de har opplevd dette i barne- og ungdomsårene.

Folkehelse rapporten viser også at 1 av 4 kvinner og nesten annenhver mann har opplevd og vært utsatt for vold etter 18 års alder. Så dette er en stor utfordring i alle livsfaser, og som det er viktig å ha fokus på i alle aldre. 9 % av alle kvinner har vært utsatt for voldtekt minst 1 gang i livet. Dette er skremmende tall, og en statistikk vi ønsker til livs i Marker!

Kommunale tjenester basert på tillit

Vi har mange dyktige ansatte i kommunen som jobber for andres beste, det er viktig å gi disse de verktøya de trenger for at barn og unge ber om hjelp ved behov.. Slik at vi kan hjelpe flest mulig, tidligst mulig.

I dette arbeidet er tillit helt avgjørende. Vi må jobbe for å finne en løsning som bidrar til at flere ber om hjelp, også de som utfører vold og overgrep.

Tjenester rettet mot barn og unge som helsestasjonen, skolehelsetjenesten, barnehage, skole, psykisk helse, pedagogisk psykologisk tjeneste, barnevernstjenesten og SLT (Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak) er alle viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet. De ansatte i disse tjenesten sitter med ulik fagkunnskap, erfaring og tilnærming, som i større grad kan utnyttes, og med mer tverrfaglig samarbeid.

I tillegg må det alltid vurderes om tillitspersoner utenfor det offentlige også skal trekkes inn i arbeidet med enkeltpersoner, dette kan for eksempel være ledere eller trenere på fritidsaktiviteter.

En barnehage bygget på lek og gode relasjoner

Barnehagen skal bygge på en grunnleggende respekt for barndommens egenverdi og bidra til en meningsfull hverdag. Vi ønsker en barnehage med mye glede og positive opplevelser. De ansatte må være gode på relasjoner og hjelpe barna til å takle egne og andres følelser. God kvalitet på barnehagetilbudet fremmer livsmestring. Den frie leken skal være i sentrum.

En skole bygget på trygghet, tillit og kunnskap

Marker Senterparti vil ha en skole for kunnskap og utvikling der alle elever kan få utnytte potensialet sitt. Skolen skal sikre elevene gode ferdigheter i alle basisfag. Vi ønsker å videreføre og videreutvikle at skolen benytter seg av lokale fortrinn og spiller på lag med nærmiljøet. Gode eksempler på dette er 59° Nord, jobbskygging og valgfaget «Innsats for andre».

Alle elever og ansatte skal oppleve et trygt og godt skole- og læringsmiljø som bidrar til trivsel, motivasjon og lærelyst. Det er derfor behov for sterke fagmiljøer rundt elevene, bestående av lærer, helsesykepleier, miljøarbeidere, rådgivere og evt. sosionomer. Det er særlig behov for

satsning på skolehelsetjenesten og tiltak som styrker elevenes psykiske helse.

Det å mestre skolen og gjennomføre videregående opplæring er blant de viktigste beskyttelsesfaktorene mot utenforskap i voksenalder.

Kommunen som skoleeier må sørge for at ikke-kvalifisert personale får tilbud om å ta relevant utdanning og få formell kompetanse. Samtidig som kompetansen ufaglærte bringer med seg inn i skolen må verdsettes. Det er viktig å sikre gode veiledningsordninger for alle ansatte.

Marker Senterparti vil:

- Starte det forebyggende arbeidet før barnet er født, med særlig fokus på barnets første 1000 dager – fra graviditet til barnet fyller 2 år
- At alle som venter barn skal få tilbud om «forebyggende» samtale
- Gi tilbud om COS-kurs til alle småbarnsforeldre
- At alle foreldre vet hvor de kan be om hjelp, og at flere ber om hjelp
- Barn og unge får kunnskap om hva som er vold og overgrep, og hvor dem kan få hjelp
- Sikre et godt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid
- Videreføre og videreutvikle Marker-modellen
- Sikre et godt samarbeid mellom ikke-kommunale barnehager og kommunen
- Sørge for at den kommunale barnehagen har åpningstider tilpasset foreldrenes behov, og holde ferieåpent
- At det skal være opp til skolens lærere og ledere og deres faglige skjønn om det skal gis lekser eller ikke
- Videreføre ordningen med LOS
- Ha mer praktisk tilrettelegging
- Styrke det forebyggende arbeidet
- Sikre gode varslingsrutiner for inngripen i situasjoner hvor elever eller ansatte opplever mobbing, krenkelser, trakassering, vold- eller trusselsituasjoner

ANSVARLIG STYRING

Vi lever i en tid hvor kostnadsveksten har vært høy på kort tid, dette er noe både enkeltmennesket og kommunene merker godt. I mer krevende og usikre tider er ansvarlig forvaltning av kommunens midler viktigere enn noen gang. Vi må sørge for at vi har en økonomi som sikrer forsvarlig drift av kommunale tjenester, også på sikt. Stramme rammer skal ikke føre til stillstand, vi må tørre å satse for fremtiden og fortsette en helhetlig utvikling av kommunen, samtidig som vi har fokus på ansvarlig styring.

Økonomistyring

De siste årene har vi hatt en positiv trend med tanke på skatteinntang og tilflytting. Vi mener at det beste midlet for å sikre fortsatt vekst er å satse på økt tilflytting, næringslivsutvikling, nok tilgjengelige boliger og tomter, og gode oppvekstvilkår for barn og unge.

For å sikre fortsatt positiv utvikling, mener Marker Senterparti at kommunen må benytte de inntektsmulighetene som vi har. Vi må tenke langsiktig i vår planlegging, samtidig som vi må kunne balansere behovet for investeringer som er påkrevd her og nå med fremtidige investeringer.

I denne perioden blir det for Senterpartiet viktigst å lande store pågående saker, fremfor nye lovnader, vi ønsker fortgang i påbegynte prosesser. Gode utredninger, tydelige vedtak og oppfølging av disse er viktige forutsetninger for god økonomisk styring.

«Nye» Marker skole

Det er tvingende nødvendig å foreta en større investering på Marker Skole, for å sikre forsvarlig drift som er tilpasset dagens og fremtidens behov. Skolebygningen er ikke egnet for virksomheten slik den fremstår i dag, det finnes store tekniske mangler i forhold til brannsikkerhet og energieffektivitet.

Som kommune må vi ta vårt forvalteransvar på alvor, og være bevisste i våre valg i forhold til både driftssikkerhet, klima og sirkulærøkonomi. I en presset kommuneøkonomi er ansvarlig økonomisk styring helt avgjørende for kommunen som helhet. For oss er det viktigere med en løsning som kan forsvares med tanke på økonomi og bærekraft, fremfor å si at vi vil bygge ny skole før vi kjenner til kostnadene ved dette.

Marker Senterparti forstår, og har respekt for at mange begynner å bli utålmodige når det kommer til endelige vedtak i saken. Vi ønsker allikevel en grundigere vurdering av kostnadene knyttet til total rehabilitering sammenlignet med et helt nytt skolebygg. Marker Senterparti mener det er viktig med god involvering av både elever og ansatte ved skolen slik at den fremtidige løsningen blir best mulig, uavhengig av om det bygges nytt eller rehabiliteres. Det er viktig å presisere at ved en rehabilitering, skal skolen fremstå som ny.

Marker Sp ønsker å sikre svømmeundervisning på egen skole. Mye undervisningstid vil gå tapt hvis elevene må reise for å få tilgang til svømmebasseng, noe som også er negativt i et klima- og miljøperspektiv. Vi er omgitt av mye vann i Marker, og det er derfor viktig å sikre barna våre gode svømmeferdigheter. Dessuten er «folkebad» et viktig tilbud med tanke på folkehelse og fritidstilbud i bygda vår.

Aktiv eiendomsforvaltning av kommunale bygg

Marker kommune har et etterslep på vedlikehold av kommunale bygg. I innværende periode har vi solgt unna noe av bygningsmassen og utført nødvendig rehabilitering av kommunale boliger i Åsveien.

Vi skal sørge for at fokuset på vedlikehold opprettholdes. Ytterligere utsettelse av vedlikehold vil føre til økte utgifter på sikt. Vi vil at det skal utarbeides en strategi for vedlikehold av kommunale bygg, slik at vi sikrer oss en langsiktig forvaltning på dette området.

Selvstendig kommune

Vi vil jobbe for at Marker kommune fortsatt skal bestå som egen kommune. Vi ønsker at Marker kommunes innbyggere i fremtiden også skal kunne ha en demokratisk påvirkning på saker anliggende vårt lokalsamfunn. Marker Senterparti vil videreføre arbeidet med å sikre gode tjenester til innbyggerne. Marker kommune har startet samarbeid med andre mindre kommuner i Østfold som har valgt å stå alene, dette samarbeidet ønsker Marker Senterparti å videreutvikle.

Marker Senterparti vil:

- Satse for fremtiden samtidig som vi sikrer ansvarlig styring
- Tilrettelegge for boligprosjekter
- Øke satsningen på barn og unges oppvekstvilkår
- Sikre midler til vedlikeholdsbehov
- Sørge for tydelige vedtak og at disse gjennomføres innen rimelig og forventet tid
- Sikre «Nye» Marker Skole, samtidig som vi ivaretar vårt forvalteransvar og kommunens økonomi på en forsvarlig måte
- Være en garantist mot kommunesammenslåing

Senterungdommen i Marker er aktive og har gitt gode innspill i utarbeidelsen av programmet vårt. Fra venstre, Martin Muskaug, Anna Marie Halvorsrud, Mathis Buer og Karsten Buer, som alle stiller til valg for Marker Senterparti

BO I MARKER

Marker Sp ønsker å videreutvikle Marker som et attraktivt lokalsamfunn som folk trives i. Vi ønsker å gi folk gode valgmuligheter når det kommer til bosetting. Alle innbyggere i Marker skal føle trygghet for at vi har gode helse- og velferdstilbud. Vi ønsker tjenester nær folk. Velferdsteknologi og digitalisering må videreutvikles for å øke den enkeltes trygghet, frihet og selvstendighet. Fritidstilbud og kulturlivet i Marker er varierte og mangfoldige, som må verdsettes og videreutvikles.

Fra ungdom til voksen

Vi har mange gode fritids, kultur- og aktivitetstilbud i Marker, dette i godt samarbeid mellom frivillige og kommunen. Våre ungdommer savner flere tilbud som er rettet mot unge voksne, dette er noe Marker Senterparti vil rette oppmerksomheten mot i neste periode. Vi ønsker at barn og unge som vokser opp i Marker, ønsker å bosette seg her som voksne, da er slike innspill viktige å ta med seg videre.

Bedre kollektivtilbudet

Marker Senterparti ønsker et bedre tilpasset kollektivtilbud, spesielt når det kommer til kvelder og helger. Flex er et godt alternativ som gjerne kan utvides. Vi mener også skolebussene til videregående skole burde være bedre tilpasset skolens undervisningstider.

Vi vil jobbe med å bedre kollektivtilbudet slik at det øker reisemulighetene til de som ikke har bil eller andre fremkomstmidler samtidig som det vil bidra positivt i et miljøperspektiv dersom flere lar bilen stå.

Attraktive boligtomter

Marker Senterparti vil jobbe for at Marker skal være et sted folk ønsker å flytte til, og som nevnt, at unge ønsker å flytte tilbake til. Det må tilrettelegges for at de som ønsker å bosette seg i kommunen vår har reelle valgmuligheter. Vi ønsker å sikre at det til enhver tid er tilgjengelige boligtomter i Marker. Selv om hovedvekten av nyetableringer bør være sentrumsnært, vil vi også gi muligheter for spredt boligbygging. Dette er særlig viktig for å sikre levende bygder og at det skal være attraktivt å ta over driften av landbrukseiendommene i kommunen for kommende generasjoner. Både tilgangen på eneboliger og leiligheter må styrkes i tiden fremover.

Tilrettelegging for barnefamilier

For at Marker kommune skal være et attraktivt bosted for innbyggere i livsfasen med familieetablering og små barn er det viktig at kommunen kan tilby gode tjenester som sørger for trygghet og tilrettelegging. En velfungerende helsestasjon med jordmortjeneste er viktig. Det er også viktig at kommunen, i samarbeid med de private barnehagene, tilbyr full barnehagedekning. Tilbudet må også gi fleksibilitet tilpasset innbyggernes ulike arbeids-, og livssituasjoner.

Fiber og mobildekning

Bredbåndstilkobling gjennom fiber er nå tilgjengelig for mange i kommunen. Spesielt under Korona så vi viktigheten av å ha et stabilt og raskt bredbånd til jobb- og skolebruk. Marker Senterparti vil fortsette å jobbe for at så mange som mulig skal ha muligheten til å koble seg til fiber i kommunen. Like mange er ikke lenger avhengig av å bo i nærheten av arbeidsplassen, så lenge man har god og stabil tilgang på internett, er det stadig flere som kan arbeide hjemmefra. Dette er en viktig prioritering for å sikre flere innbyggere i denne vakre bygda vår!

Mangel på mobildekning kan skape utrygghet i befolkningen. Marker Senterparti vil kartlegge modbildekningen i kommunen, og vurdere aktuelle tiltak der det er nødvendig.

Trygghet, beredskap og forebygging

Marker Senterparti mener vi ikke kan ta tryggheten vår for gitt, det viser verdensbildet tydelig. Beredskapsarbeid i alle ledd og i alle tjenester er viktig for å sikre oss mot det ukjente, farer og katastrofer. Kommunens beredskapsplaner må rulleres årlig, og det må gjennomføres jevnlig beredskapsøvelser i alle virksomheter.

Marker Senterparti vil sørge for et godt og tett samarbeid med politiet, særlig når det kommer til reaksjonstid, tilgjengelighet og tilstedeværelse ved arrangementer. Det er viktig at politiet kjenner bygda vår, og er tilgjengelig når folk trenger politiets bistand.

Vi tar på alvor tollstasjonens ønske om mer tilgjengelig politi på grensen, og vil fortsette vår påvirkning mot regjeringen på dette området.

Skogbrannberedskapen må styrkes med bemanning av Linnekleppen og bruk av brannfly når dette anses som nødvendig. Vi må sikre en langsiktig og forutsigbar løsning på dette området.

Marker Senterparti vil:

- Legge til rette for flere tilbud for unge voksne, i samarbeid med ungdommen selv og frivilligheten
- Jobbe for å bedre kollektivtilbud på kvelder og helger, samt bedre korrespondanse mellom bussavgangene på Ørje og videregående skole
- Legge til rette for at vi har tilgjengelige tomter, eneboliger og leiligheter
- Sikre et godt tjenestetilbud og fullføre utbyggingen av bredbånd
- Sette beredskapsarbeid på dagorden, opprettholde god kontakt med politiet, jobbe for nok tilgjengelig politi og fortsette vår påvirkning av nok tilgjengelig politi på grensen
- Sikre langsiktig og forutsigbar skogbrannovervåking

KULTUR

Marker kommune har et rikt kulturliv, med et bredt tilbud innen idrett, kultur og foreningsliv. Kultur og idrett bygger fellesskap, tilhørighet og skaper gode samlingspunkt. Dette er en viktig faktor for trivsel blant innbyggerne, og bidrar i stor grad til at Marker fremstår som et attraktivt sted å leve, men også å besøke. Marker Senterparti ønsker å sikre bredde og tilgjengelighet på kulturopplevelser og fritidstilbud i kommunen.

Frivillighet og idrett

Det eksisterende kulturlivet og engasjementet knyttet til idrett, er hovedsakelig basert på frivillig innsats og dugnad, og det er viktig at kommunen opprettholder gode ordninger for å bistå det lokale engasjementet, og oppleves som en viktig støttespiller. Marker Senterparti verdsetter den unike dugnadsånden og frivilligheten vi opplever i bygda vår. God kultur- og idrettspolitik er god folkehelsepolitikk. Kommunen må sikre at økonomisk situasjon, sosial bakgrunn eller funksjonsevne ikke er til hinder for frivillig innsats og deltagelse på aktiviteter innen kultur og idrett. Marker Senterparti vil jobbe for et nært og godt samarbeid med kulturlivet, idretten og frivilligheten.

Bruk av kommunale bygg for lag og foreninger

Marker Senterpartiet ønsker en videreføring av kultursatsingen vi har i kommunen og vil tilrettelegge for at lokale lag og foreninger får disponere kommunale bygg for gjennomføring av sine aktiviteter. Vi ønsker å videreføre ordningen med at ideelle organisasjoner får benytte kommunale bygg gratis.

Åpen og inkluderende kirke

Kirken spiller en stor rolle i alle livets faser, og er verdifull for de som står i sårbare situasjoner, i kriser og ulykker. Marker Senterparti ønsker at kirken, også i fremtiden, består som en åpen og inkluderende møteplass. Vi vil bevare kirkebyggene og ønsker en økt bruk av kirkerommene til konserter og andre kulturarrangementer. Kirken i Marker har et rikt tilbud til barn og unge og dette ønsker vi å bidra til å opprettholde.

Biblioteket

Folke- og skolebibliotek er en viktig møteplass i alle lokalsamfunn. Økt leseglede og økt kunnskap er noe et bibliotek bidrar med. I tillegg er biblioteket også en sosial møteplass, som vi i Senterpartiet ønsker å forsterke. På sikt ønsker vi å flytte biblioteket opp fra kjelleren, og på gateplan for bedre tilgjengelighet for flere.

Marker Senterparti vil:

- Sørge for et godt samarbeid mellom kommunen, lag og foreninger, kulturlivet, frivilligheten og idretten
- Sikre at ideelle organisasjoner får benytte kommunale bygg gratis
- Ha en åpen og inkluderende kirke, bevare kirkebyggene og legge til rette for økt bruk av kirkerommene
- Opprettholde kirkens tilbud til barn og unge

MED OMSORG FOR ALLE

Innbyggerne i Marker skal føle trygghet for at vi har gode helse- og mestringstilbud i alle livsfaser og livssituasjoner. Velferdsteknologi og digitalisering må videreutvikles for å øke den enkeltes trygghet, frihet og selvstendighet. Samtidig som vi må tenke at mennesket alltid vil være vår viktigste ressurs.

Skape helsefremmende samfunn

Vi ønsker at Marker skal være et helsefremmende lokalsamfunn som bidrar til gode liv i alle livsfaser og livssituasjoner. Vi vil jobbe målrettet med å ha tilfredsstillende kompetanse i kommunen innen fagområdene kosthold, fysisk aktivitet og rehabilitering. Vi vil tilrettelegge for friluftsliv og rekreasjon med turstier, badeplasser og kommunale frileksområder. Det er viktig at mennesker med nedsatt mobilitet eller funksjonsevne også har mulighet til å oppsøke slike tilbud. Universell utforming må prioriteres.

En trygg og verdig eldreomsorg

Senterpartiet ønsker ikke bare år til livet, men liv til åra. Eldre må få bo i egen bolig lengst mulig dersom de kan og vil. Alderdommen er like individuell som resten av livet, dette må vi ta hensyn til. Marker Senterparti heier på aktivitet og positivt innhold i eldreomsorgen og vil sikre eldre et omsorgstilbud med meningsfulle dager og mulighet til daglig aktivitet. Helhetlig hjelpetilbud må utformes for den enkelte, slik at pårørende også får hjelp, både i hjemmet og når det er behov for oppfølging og avlastning. Mangelfull ernæring senker Eldres kapasitet, eldre under kommunens ansvar må garanteres gode måltider hver dag og ernæringsmessig oppfølging på individnivå.

Hverdagsrehabilitering

I inneværende periode har vi fremmet forslag om og bevilget midler til hverdagsrehabilitering. Tjenesten er en lavterskel rehabiliteringstjeneste med veiledning av fysio- og/eller ergoterapeut til brukere som har behov for lettere oppfølging/rehabilitering for å øke sin fysiske mestring i det daglige. Dette bidrar til bedre livskvalitet for den det gjelder, og de som ønsker det kan bo lenger i egne hjem. Marker Senterparti vil jobbe for at ordningen med hverdagsrehabilitering videreføres og videreutvikles.

Demens

Det er viktig for Marker Senterparti at personer med demens får persontilpasset behovsoppfølging i ulike faser av sykdommen, og slik at flere kan bo hjemme lengre. Pårørende til personer med demens er en uvurderlig ressurs, det er viktig at det satses på tiltak som dagsenter og avlastning.

Hukommelsesteam er et viktig og gratis lavterskeltilbud som Marker Senterparti ønsker å videreføre.

Kreftkoordinator

I inneværende periode har vi fremmet forslag og fått etablert en kreftkoordinatorstilling i Marker kommune. Tjenesten er ikke lovpålagt pr i dag, men vi mener at en slik tjeneste er et svært viktig tilbud til personer og pårørende som er eller har vært rammet av kreft. Marker Senterparti vil jobbe for at denne stillingen videreføres.

Velferdsteknologi

Vi lever stadig lengre, dette fører til at samfunnet står overfor en demografisk utfordring i forhold til innbyggerne, som vi også vil merke i Marker. Fremtiden ligger i teknologien, men det er viktig å påpeke at dette skal frigjøre tid til andre oppgaver og ikke erstatte menneskelig kontakt. Eksempler på velferdsteknologi er alt fra komfyrvakt og trygghetsalarm, til et mangfold av andre muligheter.

Innen velferdsteknologi satses det allerede bredt i Marker. Det er viktige hjelpemidler for ansatte som utøver tjenester, og som kan bidra til å gi større frihet og trygghet for bl.a. hjemmeboende. Marker Senterparti ønsker å fortsette denne satsningen.

Pårørende må verdsettes og inkluderes

Pårørende er en særlig viktig gruppe, som i mange tilfeller ikke blir ivaretatt godt nok. Helse- og omsorgstjenesten i Marker ville ikke fungert uten den frivillige og familiebaserte omsorgen. Det er behov for en mer tydelig og forutsigbar støtte til pårørende som har omfattende omsorgsoppgaver. Å få innflytelse i beslutningsprosesser og utforming av eget tjenestetilbud er en del av menneskeverdet. En reel mulighet til medvirkning krever at brukerne og deres pårørende får tilstrekkelig informasjon, veiledning, oppfølging og opplæring.

Marker Senterparti vil sikre at pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver skal få tilbud om en pårørendeavtale med kommunen. Slik at vi kan legge til rette for å dekke de pårørendes behov for avlastning, opplæring, fridager, veiledning og tiltak for blant annet å ivareta egen helse.

Utenforskap

De to siste årene har mange opplevd økt utrygghet på grunn av koronapandemien og et naboland i krig. Flere opplever en mer krevende hverdagsøkonomi og presset på grunnleggende velferdstjenester har økt. Vi som kommune må ta høyde for at flere vil trenge kommunale velferdstjenester enn tidligere.

For mange starter utenforskapet i ung alder, kommunen må i samarbeid med videregående skoler og næringslivet sikre at ungdommen vår opplever mestring og motivasjon, enten gjennom skolegang eller arbeid, slik at færre faller utenfor.

Personer fra husholdninger med lav inntekt, lav utdanning, innvandrerbakgrunn eller funksjonsnedsettelse har høyere risiko for å oppleve utenforskap og føle seg marginalisert. Og det er særlig viktig at vi som kommune har ekstra oppmerksomhet på dette. Alle i Marker skal føle seg inkludert.

Hjelpetilbud i kommunen

Kommunen er forpliktet til å tilby våre innbyggere ulike hjelpetilbud, dette er alt fra fastlege, helsestasjon, avlastning, dagtilbud, støttekontakt, kommunale boliger med mer. Kommunen skal legge til rette for at alle mennesker, uavhengig av hjelpebehov, opplever verdighet og trygghet i hverdagen og kjenner til sine rettigheter.

Rus

Rusavhengighet er et samfunnsproblem som berører enkeltpersoner, pårørende og lokalsamfunn hardt. Politiråd rundt om i landet rapporterer om en stadig mer normalisert dopkultur, med større aksept for ulovlige rusmidler enn tidligere. Marker Senterparti tar dette på alvor og vil ha høyt fokus på forebygging, kampanjer, og et nært samarbeid med aktuelle aktører og særlig politiet. Samtidig må de som er rusavhengige få den helsehjelpen de trenger.

Psykisk helse

Hvert år brukes det ca 330 mrd. kroner på psykiske lidelser i Norge, mange vil i løpet av livet oppleve psykisk sykdom og trenge behandling eller hjelp. Psykisk uhelse kan gi tapt livskvalitet, for den det gjelder og for omgivelsene rundt. Det er derfor gledelig at dagens regjering er med på å løfte fokuset på psykisk helse, en satsning vi vil skal sette spor også i Marker.

Innbyggerne i Marker må oppleve å få riktig hjelp til riktig tid, samtidig som fokuset på forebygging må stå sentralt. Vanene våre kan påvirke både den fysiske og psykiske helsa vår, det er derfor viktig at vi som kommune bidrar til gode vaner tidlig i livet og legger til rette for dette i alle aldre. Samtidig som at de som trenger det får den hjelpen de trenger.

Marker Senterparti vil:

- Skape helsefremmende samfunn med kompetanse innen kosthold, fysisk aktivitet og rehabilitering for eldre og for mennesker med ulike hjelpetiltak
- Sikre meningsfulle dager og fullverdige måltider for beboere på Marker Bo og service
- Vil videreføre og videreutvikle ordningen med hverdagsrehabilitering
- Videreføre stillingen som kreftkoordinator
- Satse bredt på velferdsteknologi
- Sikre pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver tilbud om en pårørendeavtale med kommunen
- Bekjempe utenforskap
- Uavhengig av hjelpebehov skal alle oppleve verdighet og trygghet, og kjenne til sine rettigheter
- Økt fokus på forebygging av rusavhengighet
- Økt fokus på forebygging av psykisk uhelse

NÆRINGS LIV

Marker Senterparti ønsker at Marker skal være en attraktiv kommune å drive næring i. Næringsutvikling er viktig for at det skal skapes arbeidsplasser i kommunen. Generering av arbeidsplasser vil ha positive ringvirkninger på hele lokalsamfunnet. Vi har allerede mange dyktige næringsdrivende, og en aktiv handelsstand med både store og små bedrifter. Det er viktig at kommunen legger til rette for nærings- og stedsutvikling for å videreføre eksisterende næringsliv, men også for å tiltrekke oss ytterligere aktører og innbyggere.

Utbyggingsklare næringstomter

Tilrettelegging for satsning og nyetableringer i næringslivet er viktig for at Marker kommune skal være et attraktivt sted å drive virksomhet. Vi har flere fordeler knyttet til vår geografiske plassering både når det gjelder eksisterende infrastruktur ift. E18, og grensen til Sverige, som gjør at vi kommer tettere på det internasjonale markedet.

Marker Senterparti mener det er viktig at vi til enhver tid har utbyggingsklare næringstomter, slik at vi tilrettelegger for aktører som ønsker å starte eller utvide eksisterende drift.

Stimulere til bruk av lokal handelsstand og næring

Marker Senterparti ønsker at det skal tilrettelegges for at lokalt handels- og næringsliv skal blomstre. Vi mener at all kommunal virksomhet skal prioritere å bruke den lokale handelsstanden og næringslivet ved innkjøp av varer og tjenester der regler for offentlig anskaffelser tillater det.

Marker Senterparti oppfordrer kommunens innbyggere til å gjøre det samme. Ønsker vi et attraktivt sentrum er det viktig at vi også utfører våre tjenester der.

Bruk av lokale entreprenører i kommunale prosjekter

Når kommunen er oppdragsgiver kan det være utfordrende å legge til rette for bruk av lokale næringsdrivende uten at dette fremstår som en forfordeling, favorisering eller rolleinblanding. Allikevel er det viktig at det, i den grad regler for offentlig anskaffelser tillater det, åpner for lokal deltakelse og gir lokale aktører mulighet til å delta i kommunens anbudsprosesser.

Videreutvikle Ørje sentrum

Det skjer mye bra i Ørje med en aktiv handelsstand og mange ildsjeler. Det er viktig å videreutvikle Ørje sentrum til å bli enda mer attraktivt slik at handelsstanden og innbyggerne kan nyte godt av dette i form av økt aktivitet i sentrum.

Marker Senterparti vil garantere for utvikling og utbedring av Ørje Torg. Vi ønsker å starte utbedringen ved å lage et grøntområde, hvor vi vil legge til rette for aktiviteter for barn og en rolig plass for rekreasjon og samhold. Dette skal ikke komme i konflikt med allerede planer, slik at det kan bygges ut videre på sikt. Båndlegging av privat eiendom må opphøres så raskt som mulig.

Ved all sentrumsutvikling er det viktig at vi sikrer nok tilgjengelig parkeringsplasser i nærheten av tjenesten vi ønsker å oppsøke.

Sikre god dialog mellom næringslivet og kommunen

Marker Senterparti ønsker å sikre god dialog mellom næringslivet og kommunen. Næringsdrivende bør involveres i prosesser som er avgjørende for deres drift og livsgrunnlag, og det er viktig at det er tilstrekkelig administrative ressurser i kommunen som kan bistå med nødvendig veiledning, nettverksutvikling og treffpunkter. Både næringsliv og kommunen møter stadig utfordringer i arbeidet med å rekruttere tilstrekkelig kompetente arbeidstakere. Samarbeidsprosjekter som «Hjem til Jul» må videreføres som arena for å kommunisere fremtidige behov og muligheter i det lokale arbeidsmarkedet, fra næringslivet til innbyggerne.

Landbruk

Vi har et aktivt og produktivt landbruksmiljø i Marker som vi er stolte av, et aktivt landbruk er en forutsetning for levende bygder. Landbruket i Marker er en stor bidragsyter innen verdiskapingen i kommunen, og for lokal sysselsetting og bosetting. Vi vil være en aktiv støttespiller for landbruket slik at det å være bonde i Marker skal føles som en trygg og forutsigbar næring, og slik at yngre generasjoner ønsker å ta over.

Å være bonde kan være et ensomt yrke, samtidig med mye ansvar, og for mange små marginer kan dette utgjøre en fare for bondens mentale helse. Vi ønsker å øke fokuset på den psykiske helsen blant bønder, og legge til rette for sosiale møteplasser og temakvelder.

Vannmiljø

Haldenvassdraget er på mange måter et midtpunkt der den renner gjennom kommunen vår. Sluseområdet, dampbåtmiljøet, fiske og aktivitetene i og rundt vassdraget er en viktig del av identiteten til oss som bor her i Marker. Minst mulig avrenning fra jord og skogbruk er i alles interesse. Vi har hatt de strengeste kravene i forhold avrenning, og vil berømme landbruket for omstillingen og deres bidrag for å bedre vannkvaliteten. Samtidig som dette er et kontinuerlig arbeid.

Opprettholde et godt landbrukskontor (LMN)

Vi er heldige og har et velfungerende Landbrukskontor i Marker. Primærnæringen er den største næringen i Marker, og blant bøndene er det mange innovative og driftige næringsdrivende som holder både matproduksjon og kulturlandskapet i hevd for fremtidige generasjoner. For at disse skal kunne drive bærekraftig i en næring med stadig større krav til miljø og andre tilpasninger, er det viktig med god veiledning. Marker Senterparti mener at kommunen derfor er avhengig av å videreføre vårt landbrukskontor med dagens standard.

Marker Senterparti vil:

- Sikre utbyggingsklare næringstomter, til enhver tid
- Bruke lokale aktører så langt det er mulig
- Videreutvikle Ørje sentrum, Torget må prioriteres
- Opprettholde Landbrukskontoret med dagens gode standard
- Sikre god dialog mellom næringslivet og kommunen
- Legge til rette for et aktivt landbruksmiljø
- Øke fokuset på bønders psykiske helse
- Fortsette fokuset på god vannkvalitet

GRØNN VEKST

Marker kommune er rik på muligheter for gode naturopplevelser, vi er heldige som bor i en slik vakker kommune! I Marker har vi mye vann med vassdrag og mange skogstjern, og vi har store skogsarealer som sammen gir oss gode muligheter for både villmarksopplevelser, rekreasjon, næring og turistvirksomhet. Det er viktig å ha respekt for dette ansvaret og at vi forvalter våre utmarksressurser på en bærekraftig måte, samtidig som vi utnytter potensiale disse mulighetene gir. Landbruket er vår viktigste beredskap.

Smartere utvikling av utmarksressurser

Marker Senterparti er opptatt av å bruke de ressursene vi har i vår kommune på en måte som gir mulighet for næringsutvikling, samtidig som de skal forvaltes på en slik måte at også våre etterkommere kan få de samme opplevelser som vi har hatt i kommunen vår. Eksempler som Flo og Fyr viser hvordan det kan skapes næring som spiller på lag med ressursene, og ikke på bekostning av dem.

Nulltoleranse mot nedbygging av matjord

Matjorda er under sterkt press i Norge, også i Marker. Vi har kun 3 % dyrkbar jord i Norge, av dette er det kun 30 % som egner seg til matkorn. Vi er tilhengere av et sterkt jordvern, for å sikre tilgang på god og ren norsk mat også for fremtidige generasjoner må alle ta dette ansvaret på alvor.

Marker Senterparti fikk i kommunestyreperioden 2015-2019 inn i planverket at det skal være nulltoleranse for nedbygging av matjord utenfor sentrum, vi fikk ikke flertall for å fjerne dette innenfor sentrum. Dette som en reaksjon på tidligere vedtak som tillot boligbygging på Ysterudneset.

Marker Senterparti vil videreføre nulltoleransen til også å gjelde innenfor det som kategoriseres som sentrum. Hvis nødvendig infrastruktur krever nedbygging av matjord skal Marker Senterparti sikre at jord som blir bygget ned skal gjenbrukes som matjord, og aller helst til nydyrking. Marker Senterparti vil kreve at det nydyrkes like mye jord som eventuelt blir omdisponert.

Bærekraftige Marker

Det er avgjørende for våre omgivelser og miljøet at ressursene brukes mer effektivt, slik at behovet for å ta ut nye ressurser reduseres. Derfor må også Marker kommune bidra til en mer bærekraftig ressursutnyttelse. Klimaplanen må etterleves og sirkulærøkonomi må innarbeides i kommunens strategier og verdikjeder.

Marker Senterparti mener at kommunen må være et forbilde for innbyggerne og legge til rette for å kunne ta miljøriktige valg.

Marker kommune må stille miljøkrav til leverandører ved fremtidige innkjøp og investeringer.

Opprettholde kulturlandskapet

I dag utfører bonden to viktige samfunnsoppgaver. Produksjon av mat og pleie av kulturlandskapet, ved blant annet aktiv bruk av beitedyr. Marker Senterparti mener at aktiv bruk av våre arealer er den viktigste måten å opprettholde kulturlandskapet rundt oss på.

Dette må sikres ved en god skogkultur, opprettholdelse eller økning av matproduksjonen, økt satsning på beitedyr, samt en ansvarlig rovdyrforvaltning. På denne måten vil kommunen bidra til at kulturlandskapet utnyttes, holdes åpent og i hevd – til vår alles glede og nytte.

Aktiv og lokal viltforvaltning

Jakt og fiske er en naturlig del av forvalteransvaret og det gir godt grunnlag for næringsvirksomhet i kommunen. Viltforvaltning er viktig for mange av Markers innbyggerne og for Senterpartiet.

Hjorten har nå etablert seg i kommunen og vi må jobbe for en aktiv forvaltning slik at bestanden kontrolleres og holdes på riktig nivå for å redusere skader på skog.

Villsvinet er en fremmed art i norsk fauna og det må jobbes aktivt for å holde bestanden lav.

Marker Senterparti vil:

- At forvaltning av kommunens ressurser gjøres på en bærekraftig måte
- Sikre nulltoleranse for nedbygging av dyrkbar mark
- Opprettholde kulturlandskapet
- Aktiv og lokal viltforvaltning

MARKER KOMMUNE SOM ARBEIDSGIVER

Marker kommune er for mange et sted man bor, men Marker kommune er også en betydelig arbeidsgiver med mer enn 540 ansatte. I arbeidet med å rekruttere og beholde gode ansatte er det viktig å anerkjenne ressursene, og tilrettelegge for trivsel og utvikling. Kommunens viktigste oppgave er å utvikle og levere gode tjenester til innbyggerne, og bidra til utvikling av hele Markersamfunnet. Som politikere er det begrenset i hvor stor grad vi skal legge oss opp i den administrative håndteringen av organisasjonen, men vi vil allikevel adressere noen signaler som vi mener det er viktig å rette fokus på.

Kartlegging og utvikling

Det er tidvis krevende både å rekruttere og beholde folk i stillinger. Marker Senterparti mener derfor det er viktig med et bevisst forhold til

kompetanseplanene i alle kommunens virksomheter. Kartlegging og oversikt av kompetanse er viktig, og kompetanseplaner bør benyttes helhetlig som verktøy i arbeidet med rekruttering og kompetanseheving og utvikling av de ansatte. Dette er vesentlig for å beholde og videreutvikle fag- og realkompetansen.

Det er viktig at kommunen har oversikt over kompetansen som kommunens ansatte har og trenger i fremtiden, og at det legges til rette for videre rekruttering og utvikling av medarbeidere. Ansatte må få nødvendig og relevant opplæring og veiledning, og vi må ha en strategi på at ansatte skal få tilbud om utdanning innen fagfelt vi har vanskeligheter med å rekruttere fagpersoner til. Marker Senterparti vil jobbe for at vår vedtatte Arbeidsgiverstrateg brukes aktivt og til enhver tid holdes oppdatert.

Heltidskultur

Marker Senterparti ønsker å fjerne ufrivillig deltid, der det er mulig, slik at de som ønsker å arbeide heltid skal få mulighet til det. Dette har vært fokus de siste årene, men vi er fortsatt ikke i mål. For å sikre rekrutteringen bør utlyste stillinger, så langt det er mulig, være heltid. Samtidig må kommunen, i den grad det er mulig, gi de ansatte den stillingsstørrelsen de ønsker for å sikre et inkluderende arbeidsliv.

Tillitsløft - mer tillit og mindre byråkrati

Marker Senterparti vil jobbe for et tillitsløft. Tillit og samarbeid skal erstatte unødvendig måling, detaljstyring og kontroll i utføring av tjenester. Ansvar for hvordan oppgavene blir løst, skal i størst mulig grad bli flyttet til dem som skal gjøre jobben.

Marker Senterparti vil:

- At våre ansatte verdsettes, utvikles, trives og er stolte av kommunen de er ansatt i
- At våre kompetanseplaner må være levende og brukes aktivt i arbeidet med rekruttering, kompetanseutvikling og kartlegging av fremtidig behov
- At alle faste stillinger normalt skal være heltidsstillinger, og at de som ønsker det kan få redusert sine stillinger, om kravene til stillingen tillater det
- Jobbe for et tillitsløft, hvor unødvendig måling og styring unngås

SAMSPILL

For at vi skal ta ut potensialet i kommunen vår er det viktig at vi løfter i flokk, og at alle ønsker at vi skal lykkes som kommune. Et godt samarbeidsklima er derfor vesentlig. Ved valg velger folket sine representanter som de anser som de beste til å styre kommunen, folkestyret må vernes og verdsettes. Samtidig er det viktig at de folkevalgte og kommunen har ambisjoner om å lytte og involvere innbyggerne også. Å få på plass gode rutiner for innbyggerdialog er noe Marker Senterparti vil jobbe for.

Trepartssamarbeidet

Marker kommune skal være en god kommune å være innbygger, ansatt og politiker i. Det skal være et godt arbeids- og samarbeidsklima for alle parter. Det skal være takhøyde for å ytre meninger og vi må ha gode varslingsrutiner. De ansatte er vår viktigste ressurs, for å skape god forståelse for den utøvende politikken og eierforhold til vedtakene som fattes, er et godt samarbeid med kommunens ansatte helt avgjørende, og da særlig kommunens tillitsvalgte og ledere.

Medvirkningsråd

Marker Senterparti skal ta medvirkningsrådene på alvor, og de skal oppleve reel innflytelse i saker som vedrører dem. Det skal etableres rutiner som sikrer at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt i saksbehandlingen, at uttalelsene fra rådene har mulighet til å påvirke utfallet av sakene. Rådene skal også ha mulighet til å ta opp saker på eget initiativ. Uttalelsene skal følge saksdokumentene frem til endelig behandling. Rådene skal hvert år utarbeide hver sin årsmelding som skal legges frem for kommunestyret.

Marker Senterparti mener medlemmene av rådene skal gis møte- og talerett i alle våre folkevalgte organer.

I Norge opplever vi flere som har psykiske utfordringer, og samfunnet vårt blir mer og mer flerkulturelt. Marker Senterparti ønsker å speile dette og vil at det opprette to nye medvirkningsråd; Råd for psykisk helse og rus, og Flerkulturelt råd.

Etiske retningslinjer

Marker Senterparti ønsker å bidra til at samarbeidsklimaet mellom politikere og kommuneansatte på alle nivåer er godt. Kommunens etiske

retningslinjer er viktige, og Marker Senterparti vil være pådriver for at alle skal føle eierskap til og etterlever dette.

Ledelse

Marker Senterparti ønsker prosesser som sikrer at kommunen som organisasjon er velfungerende, også hvis nøkkelpersoner er fraværende eller slutter i sine stillinger. Vi har tidligere hatt gode prosesser som har styrket dette arbeidet og mener at det er riktig å investere i slike tiltak når vi ser behovet for det.

Marker Senterparti ser på som en av sine viktigste oppgaver i neste periode å sikre at funksjonen som kommunedirektør, tidligere rådmann, skaper stabilitet og forutsigbarhet over en lengre periode. Dette må sikres gjennom god dialog, tydelige forventninger, klare vedtak og gjensidig ønske fra ansatte og folkevalgte om at vi skal lykkes. Vi er avhengig av en sterk politisk ledelse, som evner å få dette ut i praksis, vi mener Marker Senterparti har best forutsetninger for å sikre dette.

I Marker kommune skal vi ha en kultur hvor vi gjør hverandre gode og trives med å se at andre lykkes!

Opplæring av folkevalgte og rolleforståelse

Marker Senterparti ønsker bedre og systematisk politikeropplæring for de folkevalgte, og opplæring i økonomi, budsjett- og regnskapsforståelse. Det er også vesentlig at utvalgsmedlemmer får faglige oppdateringer relevant til det utvalget man sitter i.

Det er viktig at de folkevalgte holdes løpende orientert rundt prosesser og pågående saker.

Administrasjon, tillitsvalgte og folkevalgte må sikres en tydelig rolleforståelse, hvordan kommunikasjon mellom de ulike leddene skal foregå, myndighetsansvar og delegeringer.

Det er viktig for Marker Senterparti at kommunens ledelse, tillitsvalgte og folkevalgte har felles møteplasser for å sikre felles rolle- og situasjonsforståelse.

Marker Senterparti vil:

- Ha et velfungerende trepartssamarbeid, hvor alle parter ser nytten av samarbeidet
- Ha medvirkningsråd med reell innflytelse, opprette medvirkningsråd for Psykisk helse og rus, og Flerkulturelt råd
- At våre Ethiske retningslinjer skal være et nyttig og anerkjent arbeidsverktøy
- Sikre stabil og forutsigbar ledelse av kommunen
- Sikre nødvendig opplæring av folkevalgte i samarbeid med, og sammen med tillitsvalgte og ansatte

PRESENTASJON AV KANDIDATENE

SYLVIA BRANDSRUD, ordførerkandidat

- 46 år, styrer i Øymark barnehage, gift og har 4 barn
- Jeg vil være et talerør og ambassadør for markers befolkning, innad og utad i kommunen
- Jeg vil skape gode rutiner og et godt samarbeidsklima mellom tillitsvalgte, administrasjonen og politikere. Jeg vil være en tydelig og omsorgsfull leder
- Jeg vil sette større fokus på barns oppvekstvilkår, flere barn og unge må oppleve en trygg og forutsigbar oppvekst
- Vårt fokus på «Trygghet for folk i alle livssituasjoner og livsfaser», skal legges merke til både av enkeltmennesket og av samfunnet. Jeg skal gjøre det jeg kan for å finne nøkkelen til at flere ber om hjelp, mitt politiske mål er å gi et bedre liv til flere i Marker
- Ansvarlig og forutsigbar styring er avgjørende for god utvikling

Ole Petter Aarnæs, nr. 2

- 42 år, bonde (teknikker og maskingeniør), gift og har 3 barn
- Det skjer så utrolig mye spennende i bygda vår og det er det er det som motiverer meg til 4 nye år i lokalpolitikken
- I kommende periode blir det viktig å tilrettelegge for innflytting med attraktive boligtomter og utvikle Marker skole
- Ellers gleder jeg meg til å videreutvikle lokalsamfunnet som vi alle er så stolte av

Anne Maren Krog Engeloug, nr. 3

- 35 år, produktutvikler på Norfersk (master i næringsmiddel-fag), gift og har 2 barn
- Etter at jeg fikk barn er jeg blitt mer opptatt av at barn og unge får den støtten de trenger i oppveksten. I alle livets faser er det viktig å se det nyttige i å forebygge
- Det er nødvendig med en stor investering på skolen, men fokus på innhold er også viktig, og at det faglige og sosiale ikke blir nedprioritert i en presset kommuneøkonomi

4. Thor Amund Halvorsrud
48 år, bonde

9. Gulizar Darisiro
37 år, tolk og regnskap

14. Thor Mauritzen
55 år, selvstendig

5. Anna Marie Halvorsrud
21 år, agronom

10. Per Øivind Krog
54 år, bonde, selvstendig

15. Martin Muskaug
24 år, student

6. Jens Håkon Bjerke
48 år, bonde

11. Elisabeth Strengen
56 år, adjunkt

16. Grete Bjerke
71 år, pensjonist

7. Liv Helene Solberg
61 år, seniorrådgiver

12. Karsten Buer
18 år, skoleelev

17. Kjetil Ruud
49 år, miljøarbeider

8. Mathis Buer
19 år, student

13. Olaug Falkenberg
70 år, pensjonist

Sp - nær folk

Gå inn på QR-koden for å lese programmet vårt på ditt språk!